

15355.
1686, 3 27 4
DIVINO AUXILIO

ET

SUPERIORUM INDULTU,

DUBIA JURIDICA,

DE

POENIS FOEMINIS MITIUS

INFLIGENDIS. *ex Leg. 6. ad Leg. Jul. pecul.*

DISTINCTIONE SPONSALIO-
RUM,

CONSILIARIIS FURUM,
JURE MARITI EX ADULTERIO

UXORIS,

SUB PRÆSIDIO

VIRI

Nobilissimi, Excellentissimi, Consultissimi,

DN. CAROLI FRIDERICI LAU,

J.U.D. & P.P. Advoc. quoque Aulici famigeratiss.

Fautoris & Præceptoris devenerandi,

Publico Examine submitit

JOHANNES HENRICUS Kohnisch /

Reg. Boruss:

Ad diem

Februar. An. M DC LXXXVI.

Horis Locoque solitis.

REGIOMONTI,

PRÆLO REUSNERIANO.

Inclutæ Reipubl. Lœbnicensi
Patribus Conscriptis,

VIRIS

*Nobilissimis, Amplissimis, Consultiss., Prudentiss.,
Experientiss.*

DOMINIS

DN. CONSULI, Mœccenati,

DN. PRO-CONSULI,

Fautori,

Cœterisque Magni Nominis

VIRIS

DN. SENATORIBUS,

Patronis, Benefactoribus, ac Studiorum
suorum Promotoribus ad cineres colendis,

Et

Parenti Venerando,

Clarissimo, Prudentiss., Experientiss.

DN. JACOBO Kanisch/ Senatori

& Camerario filiali reverentiâ & obedientia
ad Rogum usque multum colendo,

Dubia hæc

animo non dubio

*In debita observantia & amoris signum, annexo calidissimo
omnis prosperitatis Voto, sub initium Novi Anni,
strena loco, offerre & consecrare voluit, debuit*

RESPONDENS.

DUBIUM I.

 Tsi de essentia LLgum sit, ut generaliter & in commune de negotiis hominum statuatur, l. 8. de LL. sæpenumerò tamen circumstantiæ, quæ etiam cum minimæ sunt, rem variant, & novam actioni superinduunt formam, juxta l. 26. §. 12. de cond. indeb. & c. 9. de prob. ut in mitiorem partem inclinantes, majorem æquitatis, quam stricti juris rationem habeamus, postulare videntur l. 8. C. de Judic. & c. ult. de transact. Quod, ut in omni judicii parte usu venit, ita in pœnarum inflictione maximè attendendum, ob periclitantem sub iis creaturæ nobilissimæ, quæ DEum in imagine refert, vitam & famam; Ut adeo in constitutione Crimin: Caroli V. Judices non sine causa ad peritiores sapissimè Jctos remittantur. Menoch. de arbitr. cas. 324. Colerus decis. 150. Gail. obs. 2. 110. n. 31. Neminem itaque mirari subeat, cur l. 6. ad L. Jul. peculat. Mitius cum foeminis agere jubeat; Et Tiraquell. leniendas pœnas sat libere, propter sexum, pronuntiet. Hoc siquidem infirmitas muliebris, quæ non corpus tantum, sed & animum afficit, teste Farinac. quest. 98. n. 10. omninò postulat. Et quemadmodum ea debilitate foemina est, ut facilè labi possit; ita eam vel levioris pœnæ delicata cogitatio à peccando absterret Clar. quest. 60. n. 2. & seqq. Huic ergò considerationi causam ~~degnat~~ ^{capitulum} debent l. 6. l. 38. §. 2. ad Leg. Jul. de Adulter. l. 5. §. 1. & 3. C. ad L. Jul. Maj. l. 23. C. de Nupt. Nov. 134. c. 9. & 10. junct. Auth. Sed bodiè l. ad L. Jul. de adult. & l. 30. C. eodem & c. plures denique Juris Civilis constitutiones, quæ in favorem mulierum latæ reperiuntur. Absit enim ut ex ejusmodi LLgibus cum Anton. Fabr. l. 8. conject. c. 11. Tholof. Syntagma: l. 47. c. 21. n. 2. & Bodin. l. 1. de Rep. c. 3. n. 17. concludamus; Autores earum plus æquo

uxorios fuisse, & ambitionem Augustarum Leges eas similesque
facilitati Imperatorum expressisse. Nam præterquam quod hæ
conjecturæ sublimitatem Majestatis principalis lædant, cum
nulli privato liceat iniquè de Principe quovis, etiam hostili, sen-
tire; idque quia jura Principum sublimiora sunt, quam quæ à
privato intelligi possint: Considerare utique talium venditato-
res debuissent, fragilitatem, sexus lenitatem hujusmodi omninò
desiderare, cum mulieres propter obsequia, quæ maritis præ-
stant, partus item periculum liberorum denique procreationem
& educationem. *l. 12. §. 1. C. qua pot. in pign. hab.* multis omninò
captionibus suppositæ, multorumque insidiis expositæ sint *l. 2.
§. 3. ad SCtum Vellej.* Et adeò fragiles reperiantur, ut adversus pro-
pria commoda plerumque laborent. *l. 4. C. de Sponsal. junctâ
Nov. 162. c. ult.* Accedit, quod aliarum quoque gentium legi-
bus & moribus sexui fragiliori semper succurratur, & foemina
quidem, ubi præstantiâ sexûs attenditur, deteriores Maribus,
ubi verò ejusdem infirmitas consideratur, melioris conditionis
ubique æstimentur. *Vid. Gædd. ad l. 1. de V. S. Struvius Syntagm.
Juris exercit. 3. Th. 2. Grotius de Jure B. & P. l. 3. c. 11. §. 9. P. L. R.
l. 1. Tit. 25. Art. 13. & l. 2. t. 6. art. 9. §. 6. Constit. Casim. de Anno
1347. & 1368. & Constit. Sigism. de Anno 1519.* Intempestivæ equi-
dem misericordiæ vitium nonnullis istarum Constitutionum,
Novella imprimis 134. c. allegato, imputari posse, negare in to-
tum haut licet, & omninò citatam Novell: æquitate superant,
Jus Saxon. Carpz. pr. Crimin. p. 4. c. 19. def. 6. 7. seqq. Jura Has-
siæ, & Palatinatus, *Heig. p. 2. quæst. 29. n. 75.* Jus item nostrum
P. L. R. l. 6. t. 6. Art. 1. quæ non matronali tantum pudicitia &
connubiorum sanctitati, optimè consulunt, sed Juri etiam Di-
vino ac rectæ rationi respondent, *Lev. 20. Deuteron. 22.* Interim
quia hoc non obstante plerarumque gentium statuta *hodiernum*
dictæ Nov. constitutione longè adhuc mitiora reperiuntur:
*Vid. Mey. ad Jus Lubecens. p. 4. t. 6. art. 2. Tiriquell. leg. connub. 13.
n. 22.*

22. Faber. ad §. 4. *Inst. de publ. Judic. Canst. Caroli Art. 120.*
Gudel. de Jure Noviss. l. 5. l. 18. &c. Quis non advertit debilitatem
 & lubricitatem foeminarum dignam Legislatoribus visam, cui
 majori misericordiâ & studio subvenirent §. 4. *J. ad Scutum Ter-*
tyll. & in specie *Nov. 134. c. 10.* latum partim ob fragilitatem
 mulierum, qua plerumque fit, ut non tam spontè, quam blan-
 ditiis, atque auro adulterorum corruptæ, peccent, partim affe-
 ctatione clementiæ & κακοζηλία quadam Salvatoris, qui adulte-
 ram condemnare noluit. *Joann. 8.* Cæterum hic favor non eo
 usque extendendus est, ut per eum peccandi impunitas foemi-
 nis proponatur; Verbum enim, *si quis*, ut in omnibus infini-
 tæ significationis est, ita in pœnalibus quoque tam mares quam
 foeminas denotat, *l. 1. de V. S.* Et sanè cum iniqua mulieres
 quoque moliri possint, imò quædam tranquillitatem ac lenita-
 tem sexus dolis pessimis & crudelitate sævissimâ supergressæ re-
 periantur, cur excipiantur à pœnis, aut moderatius semper tra-
 ctentur: Quin potius ubi eadem reperitur ratio, ibi idem etiam
 Jus statuatur, & crescente muliebris delicti gravitate, pœnæ quo-
 que augeatur ultio. *l. 40. ad Leg. Aquil.* Hinc itaque in edictò
 de albò corruptò foemina etiam continetur, *l. 7. §. 1. de Jurisd.*
 in *L. item Aquilia. l. 2. §. 9.* in *Scitò Silanian. l. 1. b. tit. in l. un.*
C. de rapt. l. 5. C. ad Leg. Jul. Majest. imò generaliter omni verbo
 masculino in pœnalibus comprehenduntur etiam foeminae, ubi
 crimen est ejusmodi, ut in foeminam cadat, & ubi malitia exces-
 sit imbecillitatem sexus.

DUBIUM II.

Distinctio Sponsaliorum, qua alia dicuntur de futuro, alia
 de præsentì esse, Juri Civili planè incognita est, & seculo de-
 mum XII. post N. C. ab Alexandro III. *Arg. c. 3. X. de Spons. duor.*
 recepta, postea ab Urbano III. *cap. ult. de conjug. leprof.* Inno-
 centio III. *cap. 22. de sponsal.* & Gregorio IX. *juxta c. pen. eodem*

A 3

con-

confirmata fuit Æquipollet ei distinctio Augustini aliorumque Patrum, in Sponsalia, secundum fidem consensus, & secundum fidem pactionis contracta c. 9. 10. & seqq. c. 2. quest. 2. eorumq; diversitas eleganti simili declaratur, à Dn. Habn. ad Vvesenbec. titulo de sponsal. n. 3. differunt enim hæc duo ut pactum de vendendo & ipsa venditio; matrimonium verò differt à Sponsal. de præsentis, ut venditio traditione consummata, ab ea, quæ nudo consensu perfecta est. A B. Dn. Lutherò quidem impugnatur hæc distinctio, tractatu von Ehesachen / idque potissimum ex communi modo loquendi apud Germanos, quibus perinde est, sive dicant: Ich wil dich zur Ehe haben / sive simpliciter: Ich nehme dich zur Ehe; Utroque enim casu censentur purè & absolutè Sponsalia de præsentis, sive nuptiæ contrahi. Verum Domini Lutheri sententia non obstante, probandum dicimus hanc distinctionem, ita tamen, ut eam non verborum nuda differentia constituat, aut de præsentis simpliciter dicantur, quæ sunt concepta verbis in præsens tempus, de futuro vero quorum verba in futurum sunt directæ; sed longè alia & magis propria ratione per Sponsalia de futuro denotamus, tractatus de futuro matrimonio, quorum promissio consensum quidem continet non tamen purum & absolutum, sed cum tractu temporis; ita enim in omnibus aliis humanis negotiis vel statim firmiter contrahimus, & nos obligamus vel promittimus tantum, quod aliquando tale negotium contrahere velimus. Et in hoc nobiscum consentit ipse Luthers, dum tractatu allegato concedit, posse aliqua Sponsalia, de futuro dici, si nempè contrahantur, sub adjecta conditione temporis, aut alia; v. g. si vidua ad aliquem dicat: So du warten wiltst bis mein Traur-Jahr zum Ende / wil ich dein Ansuchen nachmals an- und dich zur Ehe nehmen. In his siquidem verbis non est plena & libera voluntas, cum proco interim liceat alio animum convertere. Quapropter etsi Luthero lubentes largiamur, Sponsalia, nudo respectu verborum in ea quæ
de

de futuro aut præfenti sunt, nimis subtiliter distingvi, & talem differentiam vulgus minimè capere, sed ejus prætextu multa legitima matrimonia dissolvi posse, unde nec ministri verbi Divini attendunt, sive quis in copulatione dicat: accipio, sive accipiam, *Ich nehme/ oder ich wil haben* / ipsam tamen distinctionem vel ex ipsius Lutheri mente legitimam, & apud Protestantes quoq; receptam statuimus; ita ut Sponsalia de futuro dicamus pactum de consociatione consensu conjugali ineunda. Sponsalia de præfenti vero consociationem consensu conjugali simpliciter ac pure initam, cum pacto, ea rite porro consummandi. Sponsalia ergo de præfenti sunt matrimonium Actu primo quoad consensum & vinculum, Sponsalia verò sunt, respectu executionis & copulæ, quemadmodum eadem planè ratione Sponsa de præfenti uxor est, in respectu ad Sponsum de futuro, Sponsa verò ratione actus externi, qui consistit in Hierologia & conjunctione carnali. *Covarr. de Sponsal. p. 1. c. 1. n. 6. Beust. de jur. connub. p. 1. c. 7.* Approbat id ipsum praxis nostra, ut vel ex eo solo advertere licet, quod sponsalia de futuro contrahere etiam possint impuberes, imo pro impuberibus Parentes, quod tamen de sponsalibus de præfenti nemo asseverabit. Ita quoque sponsalia de præfenti non dirimuntur regulariter præterquam ob eas causas, quæ matrimonium dissolvunt, nisi capitales ac planè irreconciliabiles inimicitia, vel alia gravissima causæ dissensum etiam mutuum admittendum svadeant; Sponsalia de futuro verò simpliciter rumpuntur mutuo dissensu, lapsu temporis & per contracta sponsalia de præfenti posteriora. *c. 1. de sponsa duor. P. L. R. l. 2. t. 1. a. 5. & 6. a. 3. §. 2. & tit. 3. a. 1.*

DUBIUM III.

Intricata in Jure quæstio est, an & quatenus consilium obliget? & regulariter non esse obligatorium statuitur, cum liberum cuique sit, apud se explorare, an expediat consilium, & quia
actus

actus non debent operari ultra intentionem agentis, *l. 19. pr. de reb. cred. l. 47. de R. J.* unde quemadmodum, qui consulit non vult alterum sibi obligatum, ita nec id censetur agere, ut ipse alteri obligetur, & propterea consilia amicitiae tantum adscribi, necessitare autem non possunt, *Carpz. Jur. For. p. 2. Const. 18. Def. 1. & seqq. Menoch. de Arbit. l. 2. cas. 94. n. 26. & seqq.* His tamen non obstantibus, dantur casus oppido multi quibus consilium mandati vim habet, & instar mandati contractum reputatur, Sic enim consilii fraudulenti & inducendi gratia suppetitati semper est obligatio. *l. 7. §. fin. & leg. seqq. de dol. mal. definitè conceptum consilium obligatorium est, §. 6. l. mandat. obligat quoque consilium datum aliàs non contracturo l. 32. eodem, vel quod sui lucri causa consulens dixit, cum hoc in casu præsumatur dolus; itaque ex suo consilio conveniri eo modo possunt proxenetae, die Mäccker und Unterhändler. Strauch. de Decoct. p. 2. quest. 7. pr. n. 33. seqq.* Nec minus consilium Patris pro filio, aut Domini pro institore vel famulo obligationem parit, imò in cambiis plerumque, & inter mercatores facile ex consilio obligatio nascitur, quæ omnia tamen cum suis limitationibus & ampliacionibus intelligi volumus, *vid. Rutger. Ruland. de commissar. p. 2. l. 2. C. 14. Hering. de fidejuss. C. 18. Kœppen decis. 36. n. 9. & seqq.* Præterea notamus, dicta tantum obtinere in contractibus; nam si delictum consulatur, consulens obligabitur, non quidem ei, cui consilium datum est, ad evincendum, sed isti, in cujus perniciem consuluit, ad damni reparationem & Reipubl. ad pœnam, *L. 5. C. de accusat.* Qui enim ad actum quo nocitum aut peccatum fuit, vel aliquid operæ realis contulit, vel ut susciperetur, antecedenter effecit, vel in partem aliquam emolumenti venit, pro causa damni, & pro ipso peccante habetur. Qui verò instar superflui, tantum facto accessit, & ad illud vel partem ejus momenti nihil attulit, licet causa actus reputari non possit, loco tamen accessorii, & quasi instar causæ
minus

minus principalis est, *Grotius de J.B. l.2. c.17. §.6. & seqq. & c.27. §.1.* Patetq; adeo in delictis consilium nunquam esse sine obligatione, ubi tamen non incongruè *Dn. Vvesenb. ad §.6. l. mandat n. 2. & 3.* statuit, talem consulentem magis obligari ex delicto quam consilio; qui enim consulendo malitiam auget, delinquens utique dicendus. *l. 1. §. 4. de serv. corr.* Melioris declarationis ergo, dicta applicare placet ad consiliarios furum, qui fures ad furti perpetrationem instigarunt, & consiliis furtum facilitarunt. Enim verò lubentes quidem largimur, ut in omni criminum & pœnarum materia, ita hic vel maxime discretioni & prudentiæ judicis multum tribuendum, cum, quatenus immediate ab aliis perpetratum crimen alteri imputari possit, determinare gravissimum sit; interim ut leges quascunque generaliter, tantum concipi notum est, sic non minus regulis generalibus casum hunc includi & decidi posse, speramus. Primò videlicet distinguimus inter consilium nudum sive simplex, & illud, quod cum persuasione, inductione, & instructione conjunctum est; Prius, si quis v. g. de paupertate conquirentem, aut alium generaliter tantum hortetur, ut ad furta se applicet, in foro humano complicitatem furti operari non potest, licet extra pœnam non sit, & mulctam ad minimum mereatur *l. 36. pr. de furtis. l. 16. pr. de pœnis;* posterius consilium, puta, si quis modum furti perpetrandi suggesserit, ostendendo, qua via in conclave penetrandum, ubi res amovendæ positæ, ubi commode latendum, quo tempore furtum executioni mandandum, furtum redolet, maxime, si idem qui consuluit, opem etiam non quidem furto proximam (nam is citra omne dubium propriè & verè fur est) sed remotiorem præstitit, ut, si instrumenta suppeditaverit, paulo antequam furtum fieret, exploratione dolosa, an omnia adhuc, eo quo fuerant loco haberentur, speculatus est, & furibus retulit, aut furibus etiam, ut instar honestorum virorum, apud ipsum, donec commoditas

B

furandi

furandi offerretur, commorari extra suspicionem furti possent
permisit, *l. 54. de furt. l. 7. ad Legem Pompej. de paricid.* Ne-
que distingvimus, utrum consilium cum ope conjunctum, an
verò nudum tantum fuerit, nam hoc posterius etiam, cum in-
structivum est, furti actionem parere, & verba ope ac consilio,
in §. 11. *l. de furt. l. 30. § 50. ff. eodem.* & alibi passim, non con-
junctim sed separatim accipienda esse intrepide asserimus, *vid.*
Vvesenb. ad tit. de furt. n. 11. Habn. ibid. Carpz. prax. crim. p. 4.
c. 40. def. 3. Mitiori itaque sententiæ exiguus hic locus erit;
Ita siquidem clementiæ laudem affectare debemus, ne severi-
tatis gloria pereat, hominum malitia augeatur & improbi ad
scelera invitentur. *l. 51. ad L. Aquil.* Accedit quod is, qui alium
de commoditate furandi instruit, pro fure quasi domestico ha-
bendus sit, cum ejusmodi homines occasionem quærere so-
leant, quo Patrisfamiliâs aut alicujus de familia notitiam sibi pa-
rent, & arcana domestica expiscentur, quæ postea furibus expo-
nere scelus haud putant; hodierna verò Praxi quia in fures do-
mesticos, in Gallia, Anglia, & ubique ferè locorum propter per-
fidiam & difficultatem cavendi severius animadvertitur *Græ-*
new. de leg. abrog. ad tit. de furt. quomodo ultra incentores, in-
stigators & quasi Præceptores furum à pœna ordinaria, supra
expositis circumstantiis concurrentibus liberandi sint, non vi-
deo, sic enim furti & servi corrupti tenetur, is quoque qui ser-
vum sollicitavit, ut Domino quid auferret, licet servus id non
fecerit, sed Domino rem aperuerit. *l. 20. C. de furt.* Tantum
est in Jure odium erga sollicitatores hominum genus pessi-
mum. Sic & *Gellius noct. attic. l. 11. c. 18. n. 19.* refert, furem
à Sabino judicatum fuisse, qui, cum fugitivus coram Domino
fortè transiret, togam prætendens, ne videretur effecit; qui ta-
men actus, tanquam furto posterior levior est instructione,
furtum antecedente, promovente & quasi eliciente. Ulte-
rius distinguimus, an consilium ejusmodi datum dolo, an verò
per

per lasciviam, ut Germani efferunt, den andern zu vexiren/ und ihm einen Dossen zu reißen; prius crimen & actionem furti parit, posterius tantum producit actionem in factum, qua consulens tenetur quidem ad reparationem damni, sed non de furto; Licet enim malitiis hominum per ejusmodi consilia non sit indulgendum, furtum tamen sine affectu furandi non committitur. Pari ratione distinguendum putamus, an consilium ejusmodi furtum actu subsecutum, an non; priori casu est consilium punibile, posteriori verò consultatores furti, si consilium mutarint, & pœnitentia ducti, furtum impediverint, malumque propositum magistratui, aut Domino, rerum furto auferendarum detexerint, extra pœnam constituuntur, cum pœnitentia purgarint quasi reatum; quod si per eos non stetit, quominus nociva intentio per furem in actum deduceretur, & omnia à parte ipsorum requisita observarunt, carcere vel aliter leniori pœna in terrorem aliorum coërcentur. Sunt qui aliter adhuc distinguunt, an consilium sit datum ei, qui alias non erat commissurus furtum, an isti, qui jam furtum meditabatur; *Vid. Menoch. de arb. judic. quest. 351.* sed hanc distinctionem simpliciter non probamus; licet enim prior quia corruptit aliàs non peccaturum improbior sit, posterior tamen exinde nequit excusari à furto, sed, quia instructione causam furto dedit, furtum etiam ipsi imputandum est. Ultimo tandem quoad pœnam differentiam facimus; Antiquitus enim, qui consilium dederant, furti tantum nec manifesti tenebantur, nisi supervenirent circumstantiæ factum aggravantes. *Bartol. ad leg. 35. de furt.* Hodie vero simplex consilium extra ordinem coërceatur, cum taliter consulens, quia ad pravum facinus nihil contulit, pravam tantum voluntatem, non ipsum facinus luere possit; Consilium qualificatum autem, si supra recensitæ circumstantiæ in eo, pœnam ordinariam parit, juxta communes juris regulas: *quod quis per alium facit ipse fecisse dicendus est*; Item:

nostra actio habenda est, cujus executionem alteri injunximus, l. 1. §. 1. de eo per quem factum erit Grot. loc. cit. alias poena arbitraria fustigationis, relegationis, carceris, multæ, &c. locum in eo habent, prout magis vel minus tales consultatores delicto se implicarunt. Ast, qui de furto quantum juxta constitutiones aut consuetudinem ad infligendam suspendii poenam sufficit, participarunt, eadem qua ipsi fures poena indistincte afficiuntur, cum non consilarii amplius aut auxiliares, sed socii furum dicendi sint *Const. Crim. a. 177. Sächs. L. R. l. 2. a. 13. P. L. R. l. 6. t. 7. art. 4. & 5. Jur. Culm. l. 5. p. 2. tit. 16. c. 5.* Specia- liorem horum omnium determinationem, cum circumstantiæ rem admodum varient, discursui cathedrali reservamus.

DUBIUM IV.

Licitum quidem fuit LLbus Romuli & XII. Tabularum marito, deprehensam in adulterio uxorem occidere, testanti- bus verbis Catonis apud *Aul. Gell. l. 10. noctium attic. c. 23.* sed hanc severitatem Lex Julia mitigavit, & viro quidem adulte- rum domi suæ in flagitio prehensum necare permisit, uxorem vero neutiquam, ne nimio caloribus & præcipitantiæ impetu fa- cilis æquo statueret maritus, cujus in executionem deducti fera eum post premeret poenitentia, l. 22. §. ult. & l. 24. ad *Leg. Jul. de Adult.* Justinianus deinde *Novella 117. c. 15.* Jus mariti quoad adulterum auxit; at ratione uxoris nihilo plus Lege Ju- lia permisit maritis, cum vel convictas adulterii conjuges lenius coërcendas statuerit, ut *Dub. 1.* à nobis probatum. Quodsi interim impetu doloris victus interfecisset maritus uxorem in flagrante adulterii crimine comprehensam, Lege Julia, & Justi- niani constitutionibus remissum ei fuisse ultimum supplicium, & extraordinariam poenam dictatam, certum est l. 38. §. 8. ad *Leg. Jul. de adulter. l. 4. & auth. si quis. Cod. eodem.* ut tamen lucrum dotis simul amitteret, propterea, quod maluisset in-
consulto

consulto dolore occidere, quam accusare, *argum. l. 10. Solut. Matrim.* Jura moderna, & mores nostros quod attinet in Germania per *Constit. Crimin. a. 142.* & Polonia juxta *D. Dresner. l. 3. t. 21. in fine.* impune licet marito adulterum cum adultera deprehensum occidere, idemque apud Gallos, Hispanos, Belgas, Italos &c. observatur. *Christin. ad leg. Mecklin. t. 2. a. 13. n. 19. Autumn. ad all. l. 4. Matth. ad tit. de adult. cap. 3. in fine Grot. Isagog. l. 3. p. 33. in fine.* cum tamen moribus harum gentium adulterii pœna magis civilis quam criminalis sit; *Greenew. ad §. 4. Inst. de publicis Judiciis.* Et quamvis *Molina de J. & J. tom. 4. tract. 3. disp. 99.* duritiem harum legum excuset, dicendo eas non permittere talem cœdē approbativè, sed negativè tantum, pœnam nempe homicidæ non decernendo, idque partim ob nimium dolorem, & injuriam mariti, partim, ut homines à tanto flagitio & irroganda maritis ignominia abstineant: Æquius tamen putamus sentire, *Bachov. qui ad VVesenb. tit. de adult. n. 20. in fine,* tales leges & consuetudines pietati Christianæ contrarias, & ideo è Rebuspubl. exterminandas dicit. Semper enim vindicta ejusmodi magistratibus tutissime committitur, & uti pœnam reliquorum maleficiorum, quæ ab uxoribus aut liberis perpetrantur, non maritis & parentibus sed judicibus exigere licet, ita cur aliud in adulteriis obtinere debeat, ratio nulla, *l. 176. de R. J. l. 7. ad Leg. Jul. de vi priv.* dari potest. Ideoque magis hoc in passu probanda veniunt, Jus Prutenicum & Jura Saxonica, quæ maritum uxorem adulteram vel adulterum deprehensos in crimine occidentem, ab ordinaria pœna gladii liberos quidem pronunciant, cum justum dolorem temperare difficillimum sit, planè verò impunitos esse non sinunt, sed extraordinaria & arbitraria pœna mulctæ, carceris, relegationis, fustigationis, &c. pro varietate circumstantiarum coercunt. *P. L. R. l. 6. tit. 5. art. 4. §. ult. & art. 5. §. 11. Jus Culmense l. 5. p. 2. t. 7. c. 15. Carpz. def. for. p. 4. c. 10. def. 8.* Et certè, si dicendum

quod res est, leges vindictam ejusmodi indulgentes, securam conscientiam non reddunt, cum non simpliciter deprehensos occidere jubeant, sed propter doloris duntaxat magnitudinem, si cœsi fuerit, pœnam non interrogent; Accedit, quod in ipsa defensione non liceat protectionem extendere ultra periculum; & ideò si stupratorem violentum interficiat virgo, id quidem impune fert, sed in conscientia non excusatur; quanto minus ergo maritus adulterum occidens excusabitur? Primo enim non est defensor sed insultator & aggressor, dum vitam non defendit, quippe quæ extra periculum est, honorem verò defendere nequit, quia eum facto uxoris se jam amisisse putat, adeoque ad reparationem tantum ejusdem & pœnam injuriæ via juris agere pötest; Deinde adultero ejusmodi occiso superinducitur æterna damnatio, versatur enim in re illicita, & propterea in periculo malorum inde sequentium, hoc vero contra charitatem est, ut ob putativam ignominiam, quæ penes ipsum nulla est, sed uxorem tantum sequitur *l. 22. de his qui notantur infamia, l. 14. § 16. eodem.* morti æternæ alter subjiciatur. Hocque eo magis verum est si uxor adultera hoc modo occidatur, quæ enim caro de carne mariti, imo una cum eo caro est, quicquid patruerit eo usque tamen maritali affectione privanda non est, ut periculis æternorum cruciatuum subjiciatur. Verum quidem est, famam & vitam pari passu ambulare, sed hoc tantum intelligendum est de vita civili, non de naturali, multo minus æterna. Concedendum quoque est, tales maritos plerumque abominationi & ludibrio esse, sed hoc tantum opinione vulgi fit, cum contra viri honesti & cordati uxoris delicto gravatum, dummodo à parte ejus omnis culpa absit, infelicem potius & commiseratione dignum censeant, quam ut macula & ignominia notatum reputent, *arg. l. 14. § 16. C. ex quibus causis infam.* Ex dictis facile apparebit, excusari à pœna homicidii non posse, qui, cum uxor ei aperuisset, quod
folli-

sollicitaretur ad adulterium, jussit eā amorem fingere, ac locum & tempus adultero determinare, post superveniens hunc interficit. Nam primo certus fuit, adulterium non esse committendum, dein sat temporis habuit, ut Magistratui rem denunciaret. *l. 25. pr. ad L. Jul. de adult.* imò deprehensum moderatè pro qualitate intentatæ injuriæ coërcere potuisset, quod ei suffecisset, quippe non actu sed intentione tantum læso. Pariter nec illum excusamus, qui de conventu adulteri & adulteræ commonefactus, iter simulat, & inperato superveniens occidit deprehensos. Tempus enim quod impendit expectando, donec convenirent, sufficiens ei fuit, ut interim adiret Magistratum, & jure experiretur. Quanto minus itaque à pœna Parricidii excusabitur, qui uxorem suspectam tantum de adulterio nullius vero criminis convictam, maximè, si cum ipsa jam per aliquod tempus ei non benè convenit, aut invitam fortè duxit, domi suæ, solam, sine adultero, aut adulterii indiciis & præsumptionibus deprehensam, obtruncat. Hic enim nec injuria, nec justus & gravis dolor, nec primus & difficulter frenabilis impetus, aut ullus alius actus prætendi potest, propter quem delinquens à pœna ordinaria excusetur. Certe, si probationes in judicio adulterii gravissimæ sunt, & evidentissimæ, imò palpabiles, ut ità loquar, requiruntur, nuda conjectura, aut similtas tale homicidium nihil quicquam qualificare poterit. Nec juvabitur reus, si fortè post factum commissum uxor occisa non gravetur tantū, sed per testes omni exceptione majores, per documēta, per confessionē adulteri, aliasq; probationes irrejicibiles adulterii vincatur, sufficit etenim eo tempore, cū factū admitteretur talia non adfuisse, nec uxorem in reatu deprehensam esse. Et quæso, quis homicidium necessarium diceret, cum quis occidit, qui eum nec læsit, nec aggressus fuit, si post cædem probetur quod aggredi voluerit? Tale factum post emergens in defensione & moderamine inculpatae tutelæ neminem constituere valet;

par hic ratio est.

DEO SIT GLORIA!

Quid cautus faciat Judex exponis Amice;
Te Themis officiis destinat inde suis.

*Clare docto Domino Autori, Auditori per industria
cum voto felicissimorum successuum
gratulabatur*

PRÆSES.

Madrigal.

Wie kommt es / wehrter Freund! daß er das Frauen-Volck
verstreitet?
Ists etwa dero Schuld / so ihn zu dieser Pflicht geleitet?
Es kan wol etwas seyn. Man saget sonst im Scherz:
Die stillen Wasser pflegen oft zu haben tieffe Gründe.
Doch dünckt mir / daß Ihm mehr die Schwachheit geh' ans Herz.
Er sieht auff's bloße Recht. Den Schwachen muß man helfen.
Ich stimme damit ein. Er fahre nur so fort!
So wird die Pallas bald / aus ihrem Schatten-Ort /
Ihm senden einen Kranz / den man um seine Stirne windet
Und denn so soll mein Kiel sich etwas höher schwingen /
Und den belobten Fleiß bis an die Wolcken bringen.

Seinen werthesten Freunde sette dieses aus
verbundener Schuldigkeit

D. Brandes.

••• (O) •••

Königsberg, Piss., 1686-94

ULB Halle 3
004 356 780

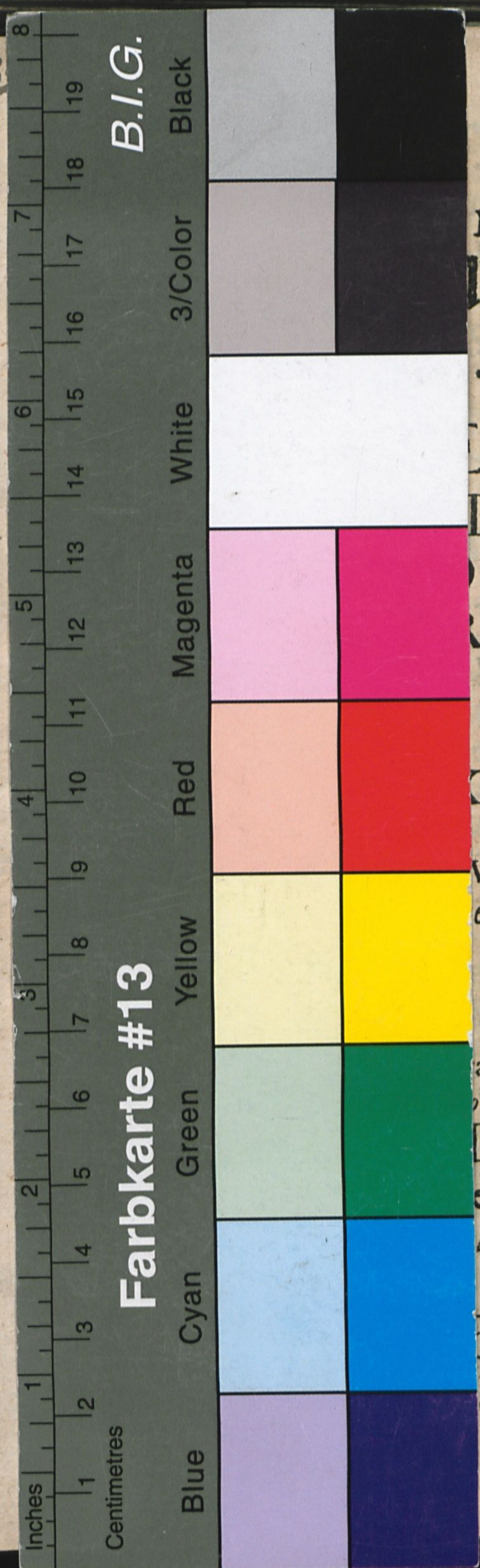

R
H.

WMA

1686, 3 27 4

AUXILIO
 ET
 IM INDULTU,
 JURIDICA,
 DE
 MINIS MITIUS
 IS. *ex Leg. 6. ad Leg. Jul. pecul.*
 NE SPONSALIO-
 RUM,
 IIS FURUM,
 EX ADULTERIO
 CORIS,
 RÆSIDIO
 VIRI
ellentissimi, Consultissimi,
 FRIDERICI LAU,
 quoque Aulici famigeratiss.
 ceptoris devenerandi,
o Examine submitit
 ENRICUS Kohnisch /
 eg. Boruss:
 ar. An. M DC LXXXVI.
 Locoque solitis.

GIOMONTI,
 REUSNERIANO.